

PIA RISHOLM MOTHANDER

JAG VILLE SÅ GÄRNA

En berättelse om Hedda Grönkvists liv

Prolog

Flen 1963

Hedda öppnar ögonen och ser sig omkring. Sträcker på benen och vickar på tårna som för att känna efter att de sitter där de ska. Klockan är strax efter fem och den allra första fågelsången tonsätter den gryende dagen. En ljuskägla letar sig in genom fönstret, söker sig över väggen, trevar sig förbi sängen och stannar på den vitmålade byrån där ungdomsporträttet av maken Konrad står bredvid fotografier av barn och barnbarn. Solen glittrar mellan björkarna bakom den institutionsrandiga bomullsgardinen på Ålidens ålderdomshem i Flen.

De första tankarna lämnar inte plats för något alternativ: "Jag måste skynda mig, jag ska riva mattor." Hon kliver ur sängen men hittar i brådskan inte tofflorna under stolen utan tassar barfota ut till toaletten i korridoren. Väl tillbaka på rummet, som hon delar med Signe Johansson, änkan efter postmästaren i Hälleforsnäs, klär hon sig. Ovanpå de rejäla underbyxorna med linne i laxrosa charmeuse tar hon den randiga sidenblusen, den blå yllekjolen med resårinning och de knähöga svarta yllestrumporna. Till sist den långa stickade koftan, den som är lite svår att få runt axeln. Alla knappar i blusen blir inte ordentligt knäppta och rosetten i halsen är bara snodd, inte knuten. De nya kängorna är dock lätta att få på, de har kardborrespännen eftersom Hedda numer har svårt att knyta skosnören. Fingrarna, som förr var så flinka till konstnärligt arbete är stela, armarna orkar inte riktigt men benen är fortfarande starka. De sista åren har Hedda haft svårt att acceptera att kläder och skor måste väljas, inte efter hur vackra eller moderiktiga de är, utan utifrån hur lätta de är att ta av och på. Men nu bryr hon sig inte längre om vad som är på modet utan tar de plagg som ligger framme på stolen. Sist trycks hatten ner över den ännu okammade hårknuten. Hon tar sin silverskodda käpp och går ut ur rummet. Signe, som är nästan helt döv, har inte hört henne. Även

om hon skulle ha uppfattat vad Hedda hade för sig så skulle hon inte ha brytt sig, relationen mellan kvinnorna är minst sagt frostig – Hedda är på tok för högfärdig för Signes smak. Hedda å andra sidan, tycker att Signe är alltför okultiverad för att förtjäna hennes uppmärksamhet. Signe är inte intresserad av att höra på Heddas skrönor från den stora världen, hon lyssnar hellre på radion i sällskapsrummet och då helst på andakten eller grammofonmusiken på skrällhög volym.

På Åliden är det ingen som lägger märke till den gamla kvinnan som öppnar ytterdörren, korsar gårdsplanen och ger sig ut på landsvägen. Morgonluften är klar och solen värmer redan. Hedda går med bestämda steg, tar vägen över järnvägsbron, passerar Flens kyrka och viker sedan av i riktning mot Hornsund, hennes hem under mer än tjugo år. Men det är inte dit hon tänker sig utan hon ska till barndomshemmet i Bettna för att ta hand om mattasorna. I hennes huvud är dock vägarna sammanblandade. För att komma till Bettna ska man ta ett helt annat avtag från Katrineholmsvägen. Men det spelar egentligen ingen roll vilken väg hon väljer, för avståndet till barndomshemmet är ändå för stort. Det är en alldeles för lång sträcka för en demenssjuk 88-årig kvinna, oavsett hur starka ben hon har. Hedda har nu gått i närmare en timme och morgonsolen står högt på himlen.

Hornsunds gård

”Nu vill jag inte mer, nu är jag trött och törstig”. I samma ögonblick som krafterna är tömda har Hedda glömt var hon är och vart hon är på väg. Det hon måste göra och som var så viktigt är alldeles borta – huvudet är fullständigt tomt. Allt är så rörigt och vem ska nu hjälpa henne? Så känner hon igen en av torpstugorna på Hornsund, hon lyfter grindhaspen och går uppför trädgårdsgången. Belåtet konstaterar hon att grusgångarnas kanter är välansade. Allt känns med ens så välbekant. Gullvivorna som står kvar i gräset skiftar ännu lite i gult, trots att de är nästan helt överblommade och frökapslarna har tömt sitt innehåll. I rabatterna dominerar de mångfärgade aklejorna med sina sirligt krullade blommor på höga stänglar. På några ställen sticker de första maskrosorna oblygt upp sina små gula solar i den vårgröna gräsmattan och under en buske gömmer

sig den blå förgätmigejen. Hedda iakttar försommarens alla välbekanta färger och blir lugn igen.

När Cecilia, som innan pensionen arbetade i köket på Hornsunds gård, tar sitt morgonkaffe kastar hon som vanligt en blick genom köksfönstret. Hon upptäcker då sin förra matmor sittande på bänken i trädgården. Den gamla kvinnan ser lite okammad ut under hatten, men hon är rak i ryggen och vilar med händerna knutna kring käppen. Hon sitter stilla, lite halvsovande med huvudet nedsjunket mot bröstet, samtidigt som hon tycks njuta av morgonens solvärme. Cecilia, som minns att Hedda alltid varit mycket bestämd och inte så lätt att handskas med, funderar hur hon ska göra för att reda upp situationen utan att förnärma henne.

Flen är en liten stad där invånarna känner till det mesta om varandra, och Cecilia är väl bekant med att Hedda sedan en tid bor på Åliden, liksom för övrigt också två av hennes systrar. Att de tre gummorna inte är särskilt snälla mot varandra är också allmänt bekant, relationen mellan dem präglas av en sådan hatkärlek att de för husfridens skull tilldelats rum på olika våningsplan. Trådarna till barndomen har med åldrandet blivit allt tydligare, minnen av senare händelser bleknar i förhållande till starka känslor som är förknippade med tidiga barndomsupplevelser. Systrarna käftar om vad mamma Mathilda egentligen sade till vem, vem som blev tillsagd att göra vad, vem som ägde vad och vart olika föremål från barndomshemmet har tagit vägen. Personalen småler i smyg, för med den svartsjuka bevakningen följer också en stor nyfikenhet på varandras göranden och låtanden. Systrarna vill veta vem som får vad att äta, vem som får brev, vem kommer på besök och vilka handarbeten var och en håller på med. Ibland förstulna men oftare direkta frågor bärs av personalen mellan våningarna. Svaren kommenteras och värderas.

Cecilia inser förstås att något är fel med besöket i trädgården och att Hedda inte ensam ska vara så långt hemifrån och framför allt inte så tidigt på morgonen. Men, hur bör man fråga en kvinna som är på rymmen från ålderdomshemmet vad hon gör i ens trädgård utan att öka hennes förvirring? Hur förklarar man för sin tidigare matmor att man inte kan ge sig ut på vandring i gryningen? Att man måste hålla sig hemma för annars kan man tappa bort sig i tankarna och gå vilse. Situationen löser sig dock

helt naturligt. Cecilia går ut i trädgården, erbjuder ett glas saft till Hedda som vaknar upp och tror att hon blir mött av en av sina tidigare anställda. Hon finner sig genast till rätta i rollen som härskarinna och vänder sig till Cecilia samtidigt som hon sätter käppen i backen: "Jag är trött och nu vill jag beställa skjuts".

När Cecilia ringer till Åliden har man just upptäckt att Hedda inte har kommit till frukost och med en suck har föreståndaren Dagny Karlsson konstaterat att Heddas rum ännu en gång är tomt. Det är inte första gången hon försvinner ut på vandring, men hittills har det ju alltid ordnat upp sig. Föreståndaren förvånar sig över Heddas vägval och hur långt hon orkat gå denna gång. Hon ber vaktmästaren Henry Johansson att åka och hämta henne med bilen. Att bege sig till barndomshemmet i Bettna har nu helt försvunnit från Heddas medvetande, hon minns inte längre varför hon var tvungen att ge sig iväg i morse, men att åka bil är hon mycket förtjust i så hon sätter sig belåtet i baksätet och låter sig köras tillbaka till Åliden.

Glömska och förvirring

I föreståndarens dagrapport noteras att Hedda Grönkvists ålderdomssymtom tilltagit och att hon än en gång avvikit från hemmet utan personalens vetskap. Som tur är har hon hittills alltid gett sig till känna och gått in någonstans för att begära skjuts hem när hon är trött. Att be andra om tjänster är för Hedda något helt naturligt och absolut inte något hon drar sig för. Men även om hon är en välkänd person och aldrig gör någon skada är det oroande att hon är ensam ute på landsvägarna i gryningen. Vägrenarna är smala och har branta dikeskanter, trottoarer finns bara på några ställen i staden. Visserligen kan man hävda att det inte är så mycket biltrafik så tidigt på dygnet och att de flesta bilolyckor sker på vintern då sikten och väglaget är dåligt - men ändå. Alla i trakten minns den tragiska olyckan några år tidigare då "värdinnan" på Stenhammar, Madame Jeanne de Tramcourt, förolyckades när prins Wilhelm en sen januarikväll med sin PV 444 körde av vägen och rakt in i en stenpelare i närheten av Stjärnhov. Paret var på väg hem till Stenhammar efter att ha druckit té och skålat i champagne hos greve Lennart Bernadotte i hans jaktstuga på